

Drie kernbegrippen bij de compensatieplicht: Zorgvuldigheid, Redelijkheid en Verantwoordelijkheid

Door Joke Regouw, bestuurslid Stichting VraagWijzer Nederland

De Kanteling is prachtig. Samen de problemen en mogelijkheden inventariseren. Geen claimedrag maar een open gesprek van beide kanten. Maar wat te doen, als de burger toch echt iets anders of meer wil dan de gemeente in gedachte had? Als hij meent dat zijn gewone handbike niet volstaat, dat topsport ook voor hem gefaciliteerd moet worden, dat cafébezoek alleen met betaalde begeleiding kan plaats vinden en dat de gemeente de verhuizing vanwege de autistische kinderen moet betalen? De burger doet in deze situaties een concrete aanvraag ter compensatie voor zijn beperkingen op een of meer domeinen van de wet. Maatwerk wordt gevraagd of bijna geclaimd. Gemeenten vinden dat lastig, of eigenlijk vinden ze de burger maar lastig. Maar ze vinden het ook vervelend als zaken bij de rechter komen en ze die dan verliezen. Of nog erger, als de VARA ombudsman zich er publiekelijk mee bemoeit. Het is helemaal lastig nu gemeenten ook al niet meer mogen kijken of iemand iets zelf kan betalen. Die vroegere lijstjes onder de Wvg waren wel zo makkelijk....

Is deze zorg en eigenlijk ook irritatie wel terecht, zo heb ik mij afgevraagd. Is het echt zo onduidelijk waar de grens van de compensatieplicht ligt? Om daar achter te komen heb ik met name de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep van dit en vorig jaar en de jurisprudentie eens onder de loep genomen. Daaruit komt toch een beeld van redelijk duidelijke spelregels naar voren. Aan beide zijden! Zorgvuldigheid en redelijkheid en verantwoordelijkheid zijn daarbij de toverwoorden. Maar wat is dat concreet? Eerst maar wat voorbeelden.

Het lijkt een open deur, maar gemeenten behoren zich natuurlijk aan hun eigen beleidsregels te houden. Als daar bijvoorbeeld normen voor de huishoudelijke hulp in staan kan je niet zomaar minder uren per week gaan toekennen, laat staan zonder heldere argumentatie.

Ook voor een medische rapportage, vaak nodig om de beperkingen op een bepaald gebied vast te stellen, gelden eisen, namelijk die van zorgvuldigheid en transparantie. Goed eigen onderzoek is nodig en zo nodig is navraag bij behandelaars gewenst. Als de burger het ondanks de betrachte zorgvuldigheid niet eens is met de conclusies en bevindingen is het vervolgens aan hem met een onderbouwd contrarapport te komen.

Van gemeenten mag op alle fronten een grote mate van zorgvuldigheid worden verwacht. Goed onderzoek in huis bijvoorbeeld als dat tenminste nodig en mogelijk is. De burger en zijn thuiswonende huisgenoten moeten daar echter allen aan meewerken, ook al vraagt slechts één persoon huishoudelijke hulp aan. Gewoon stellen dat de huisgenoten overbelast zijn hoeft een gemeente niet te accepteren. Het voeren van een huishouding is immers een gezamenlijke verplichting van zeker alle volwassen huisgenoten.

En hoe staat het met de burger die niet zelf zijn maaltijden kan bereiden, maar het te lastig vindt voor de bezorging via tafeltje-dekje thuis te blijven? Of die geen zin heeft in magnetronmaaltijden of stoommaaltijden, en daarom meer huishoudelijke hulp wil voor het koken. Moet de gemeente daarin meegaan, is dat maatwerk? Het antwoord is nee, dat hoeft niet. De compensatieplicht is immers een verplichting tot het bereiken van een bepaald resultaat. En dat kan nu eenmaal prima via de

moderne kooktechnieken bereikt worden. Geen extra kookhulp dus. Ook de burger moet met zijn tijd meegaan. En geen onredelijke eisen stellen. Eigen verantwoordelijkheid nemen.

Op het gebied van vervoer heeft de CRvB de oude Wvg-jurisprudentie doorgetrokken. Nog steeds is er de norm van 1500 à 2000 km voor lokaal vervoer. Bovenregionaal heeft de gemeente nog steeds geen taak. Bezit van een scootmobiel mag als regel ook niet leiden tot vermindering van die kilometers. Een paar nuanceringen heeft de CRvB wel aangebracht. Sinds de inwerkingtreding van de Wmo moet de gemeente ook bij vervoersvoorzieningen een alternatief bieden in de vorm van een PGB. Er is lang discussie geweest of gemeenten de vrijheid van de burger weer met allerlei regels rond de besteding daarvan mochten inperken. De CRvB erkent slechts één beperking bijvoorbeeld als het gaat om een PGB in plaats van een scootmobiel voor de zeer lokale verplaatsingen. In dat geval mag de burger het PGB ook voor iets anders dan voor die scoot gebruiken, als hij daarmee maar van a naar b in zijn eigen omgeving kan komen. Niet het vervoermiddel, maar het te bereiken doel of resultaat is doorslaggevend. Als iemand liever een vierpersoonsscoot heeft dan een gewone, dan mag dat ook. Het is onredelijk als een gemeente te krappe bestedingseisen stelt.

Liever geld dan een pasje voor de regiotaxi kan in zijn algemeenheid afgewezen worden als de gemeente onderbouwt dat het CVV anders ten dode is opgeschreven. Met name als iedereen geld zou ontvangen in plaats van die vervoerpas. Gemeenten kunnen dit goed onderbouwen, zo is inmiddels wel gebleken. Maar ook hier wordt van de gemeente redelijkheid en billijkheid verwacht. Als bijvoorbeeld uit onderzoek blijkt dat iemand een zodanige vervoersbehoefte heeft dat die niet door het CVV vervuld kan worden dan komt een individuelere voorziening om de hoek kijken. Of neem de situatie van een ouder echtpaar waarbij na verloop van tijd beiden vervoersproblemen CVV hebben. Voor mevrouw is het D niet geschikt, dus krijgt zij een kilometervergoeding voor de auto. Die niet zij maar haar man bestuurt, want zij heeft geen rijbewijs. Haar man kan wel gebruik maken van het CVV, maar wil liever geld voor de auto. Je zou toch zeggen dat klinkt heel redelijk. Maar de Centrale Raad moest er aan te pas komen om dat voor deze mensen definitief te regelen.

Overigens is bepaald dat de meerkosten van een automatische transmissie in de auto voor eigen rekening dienen te komen, want algemeen gebruikelijk. Ook dat mag in redelijkheid van de burger zelf gevraagd worden. En van een studente die na middernacht in het verenigingsleven actief wil zijn, maar zeer slecht ziet in het donker, mag in alle redelijkheid verwacht worden dat zij haar eigen verantwoordelijkheid neemt in deze. Dus zelf vervoer regelt.

Op het gebied van het wonen zijn ook wat piketpaaltjes geslagen. We wisten uit eerdere uitspraken al dat gemeenten bij de beoordeling van een woningaanpassing versus verhuisadvies goed naar de persoonlijke omstandigheden moeten kijken. Met name de mantelzorgers spelen hierin een centrale rol. Maar ook van de burger zelf mag in redelijkheid het nodige gevraagd worden. Zo ging het plaatsen van een tweede deur in de berging vanwege de stalling van een scootmobiel of rolstoel niet door, althans de gemeente hoefde dat niet te betalen, omdat met enige herinrichting en verplaatsingen het ondervonden probleem ook op te lossen was. Het lijkt zo redelijk.

Ook de op zich noodzakelijke aanpassingen in een nieuwe woning of eigenlijk een tweede woning op een boeren erf, moesten voor rekening van de voormalige boeren blijven, omdat zij zelf hun oude spul – bedrijf met aangepaste woning - verkocht hadden en kennelijk geen afspraak hadden gemaakt voor de aanpassing van hun nieuwe woning. De eigen verantwoordelijkheid van de burger speelt hierbij een grote rol. Hij moet aldus de CRvB geen in redelijkheid te vergen mogelijkheid hebben

gehad zelf te voorzien in de noodzakelijke verbouwing. Ik stel me zo voor dat dezelfde redenering opgeld doet bij andere verbouwingen, nieuwbouw en verhuizingen. Dan is het toch een kleine moeite om de gewenste aanpassingen meteen mee te nemen. Maar ook een inloopdouche in plaats van de badkuip kan dan tot de eigen verantwoordelijkheid gerekend worden.

Toen een paar jaar geleden de AWBZ begeleiding verviel voor de mensen met lichtere beperkingen wonden nogal wat mensen zich tot hun gemeente. Een aantal malen werd dan door middel van een aanvraag de vraag op tafel gelegd om uren begeleiding per week te financieren. Met een PGB zou dan de voormalige begeleider gecontinueerd kunnen worden dan wel een nieuwe worden gecontracteerd. Inmiddels heeft deze problematiek ook de CRvB bereikt. Gemeenten meenden dat in hun lokale sociale infrastructuur voldoende mogelijkheden aanwezig waren om mensen met een lichtere begeleidingsvraag te helpen. Een individuele voorziening is dan niet nodig. Het is nu duidelijk, dat de gemeente zich er in elk geval niet met een Jantje-van-Leiden van af kan maken. Allereerst is goed onderzoek naar de begeleidingsbehoefte nodig. Waarvoor precies, hoe vaak et cetera. Het gaat hier om het domein van de sociale contacten, waar de gemeente immers ook een compensatieplicht heeft. Maar daarnaast moet vervolgens ook heel concreet geholpen worden met de daadwerkelijke invulling van die begeleiding door bijvoorbeeld lokale vrijwilligers. Of door familieleden of met hulp van een eigen krachtconferentie. Een enkele doorverwijzing volstaat niet. De burger mag in alle redelijkheid van de gemeente concrete hulp hierbij vragen. Van zijn kant moet hij in alle redelijkheid genoeg nemen met andere hulp dan hij gewend was. Mits het resultaat van de sociale contacten maar bereikt wordt. En niet voor alle gewenste activiteiten hoeft de gemeente de helpende hand te bieden. Als er al mogelijkheden tot ontmoeten zijn, dan kan de gemeente buiten beeld blijven. De gemeente hoeft geen topsport te faciliteren als er al voldoende ontmoetingsmogelijkheden zijn. Bij het voorkomen van dreigend isolement is sprake van een heel andere situatie. De burger overvraagt soms en dat is dus kennelijk onredelijk. Niet omdat die specifieke activiteit misgund wordt, maar omdat het onredelijk is die extra inspanning van de gemeente te vragen. Regelmatig lees je toch ook van acties rond iemand met een handicap, die graag een bepaalde bus of een bepaald sporthulpmiddel wil hebben. Het is kennelijk geaccepteerd dat deze wensen buiten het domein van de gemeente liggen.

Bij het ontmoeten van mensen en het op basis daarvan sociale verbanden aangaan gaat het dus niet alleen om het vervoer daarnaartoe, een gedachte die lange tijd post had gevat bij gemeenten, maar ook om het hebben van een sociaal leven en het tegengaan van isolement. Maar het hoeft zeker niet met een op indicatie te verkrijgen individuele voorziening geregeld te worden. Heeft iemand bij vervoer naar sociale activiteiten begeleiding nodig, dan mag dat met een vrijwilliger, maar die moet er dan wel zijn!

De betreffende uitspraken zullen ook gevolgen hebben voor de gemeentelijke praktijk als binnen een of twee jaar ook de nog resterende vormen van extramurale begeleiding uit de AWBZ geschrapt worden. Gemeenten mogen die anders invullen. Maar essentieel is dat heel concreet ook alternatieven aanwezig zijn. Het zou daarom wel eens heel wijs kunnen zijn het huidige welzijnsaanbod te versterken in plaats van daarop fors te bezuinigen. Want als er geen concrete alternatieven voorhanden zijn komt toch weer de aanspraak op een persoonlijke voorziening om de hoek kijken.

Wat moet nu de conclusie zijn? Hoe ver rijken nu de zorgvuldigheid, redelijkheid en eigen verantwoordelijkheid? *Zorgvuldigheid* is het meest eenvoudig, denk ik zo. Goed onderzoek en evenwichtige belangenafweging, daar begint het in ieder geval mee. Een uitgebreide inventarisatie als gelijkwaardige partners is stap twee. Samen de problemen en mogelijkheden verkennen. Over en weer bespreken wat *redelijk* zou zijn, binnen de vier domeinen van de compensatieplicht. En natuurlijk de burger aanspreken op *de eigen verantwoordelijkheid*. Ik denk dat je dan als gemeente een heel eind komt en problemen met claimende burgers kan voorkomen.

Joke Regouw

Noot van Pamela van der Kruk, directeur van Stichting VraagWijzer Nederland: Hoe kan deze conclusie in de dagelijkse praktijk worden gebracht? Met een goed gekanteld gesprek, een gekantelde verordening en afdoende aanbod van algemene collectieve voorzieningen. Hoe Stichting VraagWijzer Nederland daarbij kan helpen is op onze site te lezen bij ['Kantel Expert'](#).